

Neveléslélektan

(1.)

BEVEZETÉS

Szentes Erzsébet
Sapientia EMTE, Tanárképző Intézet
2014

A neveléslélektan tárgya

- ☞ **a felnevelkedés, a szocializáció, a nevelés, a képzés**
- ☞ **ezek szereplői és intézményei**
 - ☞ elsősorban a szociális (társas) környezet nevelési célú, szervezett hatásait vizsgálja
 - ☞ de nem hagyja figyelmen kívül a felnevelkedést befolyásoló spontán, tervezetlen vagy paradox hatásokat sem
- ☞ **a pszichológia** egyik legrégebbi és legfontosabb alkalmazási területe, **alkalmazott tudománya**

Gyermeknevelés: bevezetés a társadalomba

- ☞ társas lény
- ☞ miként válnak az egyének alkalmassá arra, hogy közösségben éljenek, társas interakciók hatékony résztvevői legyenek?
- ☞ szocializációs folyamat

A pszichológia, mint tudomány

A pszichológia

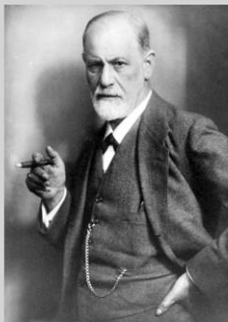
- az ember jellemzőivel és viselkedésének sajátosságaival foglalkozik
- közelebb visz az emberi viselkedés megértéséhez, a lelki folyamatok, a pszichés funkciók tanulmányozásával

- ☞ kérdéskörei már az ókori görög filozófusoknál, természettudósoknál megjelentek
- ☞ a kísérleti pszichológia 19. század második felében jött létre
 - ☞ 1879 - az első pszichológiai laboratórium Németországban, a lipcsei egyetem filozófia tanszékén
 - ☞ Wilhelm Wundt – ötvöződik a természettudományos kísérletező szellem és a filozófiai (ismeretelméleti) gondolkodásmód
- ☞ mint minden tudományág fejlődésében, itt is jellemzőek az eltérő nézőpontok, különböző szemléletek (pl. az emberi pszichikum működésére, a személyiségre vonatkozóan)
- ☞ IRÁNYZATOK – emberkép, amellyel a szakember dolgozik

A PSZICHOANALÍZIS

SIGMUND FREUD

(1856 – 1939)

WHAT'S ON A MAN'S MIND

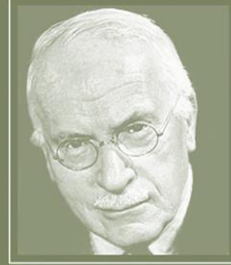

SIGMUND FREUD

Alfred Adler

(1870-1937)

CARL GUSTAV JUNG
 (1875-1961)

☞ „Ha szeretnénk valamit egy gyermekben megváltoztatni, először meg kell vizsgálnunk, hogy nem olyasmiről van-e szó, amit saját magunkban kell megváltoztatni.” Jung

A pszichoanalitikus felfogás

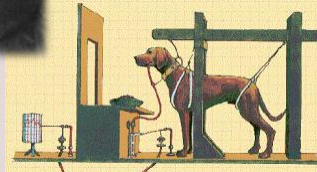
- ☞ tudattalan erők, vágyak, ösztönök
- ☞ korai élettapasztalatok fontossága
- ☞ a gyermekkori fejlődésnek, az elfojtott vagy traumatikus eseményeknek a személyiségfejlődésben meghatározó szerepük van
- ☞ fontosak a jövőre vonatkozó elképzelések, az értékválasztások
- ☞ Cél: a tudattalan tartalmak tudatosítása, a személyiség rekonstrukciója, a múlt problémáinak feldolgozása
- ☞ Ideál: „normális” ember, aki „tud szeretni és dolgozni”

A BEHAVIORIZMUS

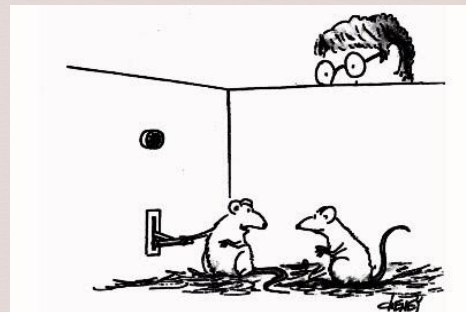
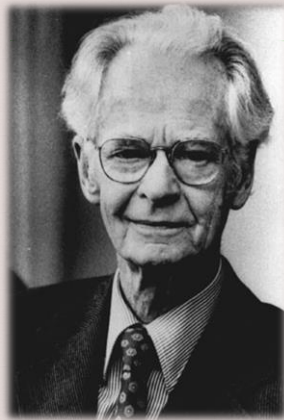

John B. Watson (1878-1958)

Ivan Pavlov (1849-1936)

B. Frederic Skinner (1904 - 1990)

It's a rather interesting phenomenon. Every time I press this lever, that post-graduate student breathes a sigh of relief.

A behaviorista megközelítés

- ☞ a viselkedés vizsgálata, a környezeti hatások fontossága
- ☞ inger → viselkedéses válasz → **megerősítés** → viselkedés rögzülése
- ☞ a helyes viselkedést megerősítő jutalmak szerepe
- ☞ a problémás viselkedés a hibás tanulásból ered
- ☞ Cél: a hibás tanulás és hibás viselkedés kiküszöbölése, ezek helyettesítése egy jobb alkalmazkodást lehetővé tevő viselkedésmintával
- ☞ Ideál: a tünetmentes ember
- ☞ kognitív fordulat ⇒ KOGNITÍV irányzat

Kognitív pszichológia, konstruktivista felfogás

- ☞ a tudat működésének vizsgálata (észlelés, gondolkodás, információfeldolgozás stb.)
- ☞ a tudás konstrukció eredménye
- ☞ a megismerő ember felépít magában egy világot, ami tapasztalatának befogadója, értelmezője lesz
- ☞ fontos az információ feldolgozása, értelmezése, rendszerbe való beépítése
- ☞ a tapasztalat maga is konstruált, függ az előzetes tudástól
- ☞ kiemelt szerepet kap a tanulást akadályozó előzetes elképzelések esetén a fogalmi váltás folyamata

A HUMANISZTIKUS PSZICHOLÓGIA

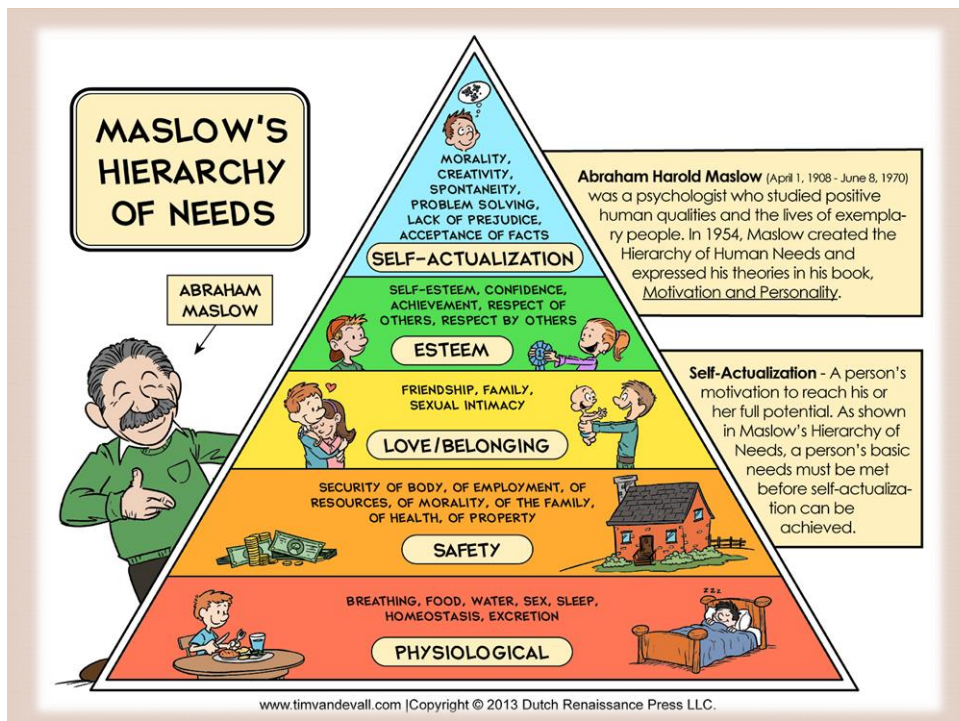

☞ a pszichoanalízis és a behaviorizmus után a „harmadik nagy erő” a pszichológiában (1950-es évek)

Abraham Maslow (1908 – 1970)

- ☞ az emberi motiváció nem magyarázható az állati viselkedésből kiindulva
- ☞ emberre jellemző szükségletrendszer

Carl Rogers (1902 – 1987)

Nincsenek naiv elképzeléseim az emberi természetről. Nagyon jól tudom, hogy az emberek hihetetlenül kegyetlen, borzalmas, destruktív, éretlen, regresszív, antiszociális, bántó magatartásra képesek, védekezésből és belső félelemből. Ugyanakkor tapasztalataim legelevenebb és legvidámabb élményei közé tartoznak azok, amikor ilyen egyénnel kerülök kapcsolatba, és közben felfedezem azt az **erőteltjes pozitív viszonyulási hajlandóságot**, ami az ő és mindannyiunk legmélyebb rétegeiben él.

Humanisztikus személyiség-felfogás

1. rendelkezik azon erővel, hogy érvényre juttassa az önmagában rejlő erőket, képességeket
2. képes arra, hogy nyitottan fogadja élményeit a külvilágról, más emberekről, valamint önmagáról
3. a másik ember jelenléte a legfontosabb segítség önmagunk megértésében és elfogadásában
4. a neurózis és szorongás abból fakad, hogy a másokkal való kapcsolat során a kapott visszajelzés/kép nem egyezik az önmagáról alkotott képpel
5. ha mások úgy fogadják el amilyen, akkor a személynek is könnyebb önmagát és a másikat is elfogadni

A személyközpontú segítség

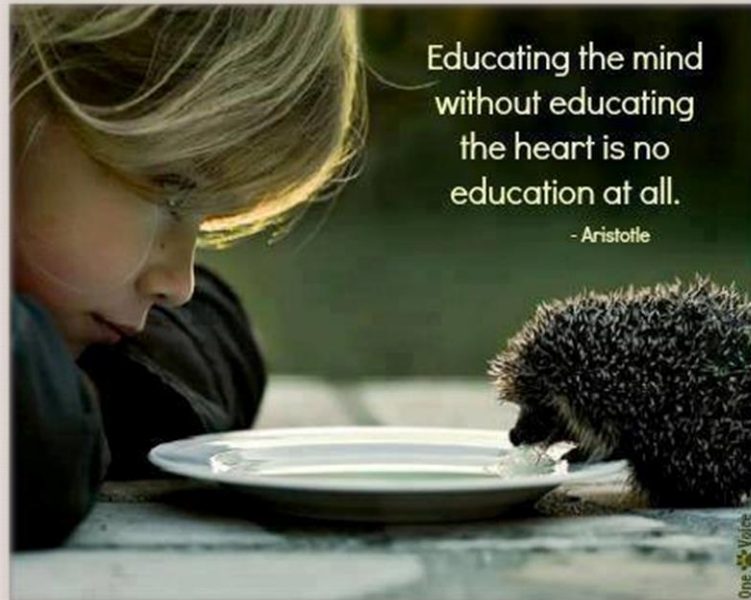
- ☞ empátiás beállítódás, őszinteség, törődés
- ☞ feltétel nélküli elfogadás, facilitáló jellegű bánásmód
- ☞ hitelesség, hit a fejlődésben, bizalom
- ☞ nondirektivitás (a segítő nem mondja meg a kliensnek az „egyetlen” és a szerinte jó megoldást, nem veszi át a döntés terhét és felelősségét)
- ☞ a kliens önmagáért felelősséget érző és önmagáért tenni tudó személy (Rogers)
- ☞ Cél: a jól működő érett személyiség kialakulásának a segítése
- ☞ Ideál: a „totálisan funkcionáló”, nyitott, szüntelenül fejlődő ember
- ☞ **tanári eredményességi tréning**, szülői hatékony kommunikáció (Gordon)

A segítő kapcsolatról

☞ „Olyan kapcsolatok ezek, melyekben az egyik félnek az a szándéka, hogy a másik fél kibontakozását, érettségét, fejlődését vagy jobb működését, az élettel való megbirkózását segítse. A másik fél ebben az értelemben lehet egy személy, de egy csoport is.”

☞ C. Rogers

Amiről szó lesz a félév során:

- ☞ fejlődés, szocializáció
- ☞ életkori sajátosságok
- ☞ a családi szocializáció
- ☞ nevelési stílusok, attitűdök
- ☞ az oktatási rendszer, az iskolák
- ☞ nevelés és tanítás, tanári szerep
- ☞ az osztályközösség szerepe
- ☞ a média, mint a szocializáció fontos ágense
- ☞ azonosulás, példaképválasztás
- ☞ motiváció, tanulás, emlékezés
- ☞ problémák, agresszió az iskolában

Bibliográfia

- ☞ Atkinson, R.L., Atkinson, R.C.: *Pszichológia*. Osiris, Budapest, 2001
- ☞ Cole, M., Cole, S.: *Fejlődéslélektan*. Osiris, Budapest, 2003
- ☞ Cosmovici, A., Iacob, L. (coord.): *Psihologie școlară*. Polirom, Iași, 2005
- ☞ Ludányi Ágnes: *Ismeret-önismeret. Tanuláshoz, önismeret-fejlesztéshez pedagógusoknak*. Okker Kiadó, Budapest, 2006.
- ☞ N. Kollár Katalin, Szabó Éva (szerk.): *Pszichológia pedagógusoknak*. Osiris, Budapest, 2004
- ☞ Vajda Zsuzsa, Kósa Éva: *Neveléslélektan*. Osiris, Budapest, 2005